

*METODE SKUPLJANJA GRAĐE U MUZEJU SUVREMENE NJEMAČKE POVIJESTI U BONNU

dr. DIETMAR PREIBLER □ Muzej suvremene njemačke povijesti / Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, Bonn, Njemačka

sl.1. dr. Dietmar Preißler

sl.2. Zgrada Muzeja suvremene njemačke povijesti u Bonnu.

*Tekst je stručno predavanje koje je dr. Dietmar Preißler iz Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, Bonn, Njemačka održao u Muzejskom dokumentacijskom centru u Zagrebu, 8. svibnja 2006.

I. Uvod

a) Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland

Zadaća Zaklade Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland jest predstaviti povijest Savezne Republike Njemačke, uključujući povijest Njemačke Demokratske Republike, uz odgovarajuću povijesnu pozadinu i izvorišta.¹ Sredstva prezentacije su muzejske izložbe, dokumentacija i informacijski centar. Haus der Geschichte otvorio je 1994. kancelar Helmut Kohl, a nalazi se na tzv. muzejskoj miljii, blizu prijašnje vladine četvrti u Bonnu.

Na oko 4 000 m² stalna izložba ima 7 000 predmeta da bi prikazala njemačku povijest od Drugoga svjetskog rata do danas. Predmeti, dokumenti, fotografije, filmski isječci te zvučne snimke kronološkim slijedom događanja pričaju priču o političkome, ekonomskome, društvenome i svakodnevnom životu te o kulturnoj povijesti Njemačke. Konceptualni *lajtmotiv* izložbe i naša zaštićena marka jest ExperienceHistory©: želimo

da se posjetitelj zabavi i da bude potaknut. Uz stalnu izložbu, u prosjeku postavljamo oko tri stalne izložbe u godini. Tijekom prvih dvanaest godina samo je u Bonnu muzejske izložbe vidjelo 11,5 milijuna posjetitelja. Time smo među najbolje posjećenim njemačkim muzejima. Zaklada Haus der Geschichte otvorila je 1999. drugi muzej, Zeitgeschichtliches Forum (Forum za suvremenu povijest) u Leipzigu. Stalna izložba obilježava oporbu, otpor i moralnu hrabrost iskazanu u NjDR-u na podlozi podjele Njemačke.

Kada je 2005. godine Sammlung Industrielle Gestaltung iz Berlina pripala Zakladi Haus der Geschichte tom prilikom u muzej je pristiglo 160.000 muzejskih predmeta vezanih uz povijest njemačke industrijske proizvodnje i dizajna.

The Gedenkstättenkonzept (zakonodavstvo vezano uz memorijalna područja) je 2008. godine izglasano u Federalnoj vladi, s prijedlogom da Zaklada realizira stalnu izložbu u Berlinu koja će tematski pokazati razdvajanje Njemačke i iskustvo granice. Predviđeno je

¹ STIFTUNG HAUS DER GESCHICHTE DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND (ed.): Erlebnis Geschichte. Wemding, 2003. STIFTUNG HAUS DER GESCHICHTE DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND (ur.): Tätigkeitsbericht 2003.-2004., Bonn 2005.; englesko izdanje: idem.: Report of Activities 2003-2004., Bonn 2006. www.hdg.de

sl.3. Stalni postav Muzeja suvremene njemačke povijesti u Bonnu: Mercedes-Benz, prvi službeni automobil njemačkog kancelara Konrada Adenauera.

sl.4. Stalni postav Muzeja suvremene njemačke povijesti u Bonnu.

sl.5. *Flagge zeigen!* naziv je povremene izložbe koja se od 5. prosinca 2008. do 13. travnja 2009. održavala u Muzeju. Izložba je propitivala značenje i upotrebu nacionalnih simbola kroz povijest.

da izložba bude smještena na području bivše granice između istočnog i zapadnog Berlina, tzv. Tränenpalast (Palača suza) na željezničkoj stanici Friedrichstraße. Nadalje, Zaklada je bila ovlaštena da postavi stalnu izložbu koja će pokazati povijest svakodnevnog života u Njemačkoj i koja će biti smještena u Kulturbrauerei u istočnom dijelu Berlina.

Podučavanje posjetitelja i njihovo usmjeravanje temeljni su čimbenici naše muzejske filozofije i izložbenoga pristupa. Naše su izložbe utemeljene na akademskome i znanstvenome, ali i na posjetiteljevu svijetu. Nešto o organizaciji i upravljanju našim muzejom: Haus der Geschichte savezni je muzej i ima zakonski status neovisne zaklade. Financira se iz saveznih fondova, što

sl.6. Muzejska čuvavnica u Muzeju suvremene njemačke povijesti u Bonnu.

znači da novac dobivamo izravno od savezne vlade. Ulaz u muzej je besplatan.

Zaklada ima tri naglednika i savjetodavna tijela:

1. Nadzorni odbor s političkim predstavnicima iz savezne vlade, pokrajinskih vlada i saveznog parlamenta, 2. Akademsko savjetodavno vijeće i 3. radnu skupinu društvenih predstavnika, koja se sastoji od predstavnika sindikata, religijskih skupina, sportskih udruženja, ženskih skupina itd.

Haus der Geschichte organiziran je u četiri odjela, od kojih je svaki zadužen za tradicionalne muzejske zadaće. To su: Izložbeni odjel (planiranje i organizacija povremenih i putujućih izložaba te poboljšanje stalnih izložaba), Odjel zbirki (nabava predmeta, dokumentacija, informacijski centar, upravljanje predmetima, planiranje i razvoj radnih zadaća s obzirom na informacijske tehnologije, restauriranje i pohranjivanje), Odsjek za marketing i PR (natuknice za izložbe, izdanja, audiovizualni mediji, muzejska edukacija, usluge za posjetitelje, događanja i program) te Odsjek središnjih usluga (proračun i kadrovska služba, održavanje zgrade, informacijske tehnologije). Haus der Geschichte zapošljava gotovo 130 stalnih djelatnika, ne uključujući honorarne vodiče ni vanjske službenike muzeja.

Kada je ustanovljen, Haus der Geschichte, što doslovno znači kuća povijesti, postojala je još samo jedna institucija pod tim imenom. Kada smo se odlučili za taj naziv, željeli smo naglasiti novi i eksperimentalni karakter naše institucije, za razliku od tradicionalnog naziva *muzej*. Danas se taj uspješni model i njegova zaštićena marka ExperienceHistory© preuzimaju diljem zemlje u više od dvanaest institucija s atributom Haus der Geschichte.

Nacionalnu i međunarodnu prepoznatljivost našega muzeja potvrđuje i nekoliko nagrada, uključujući Europsku nagradu za muzej godine 1995. Skupljanje građe u središtu je muzeološkoga djelovanja Haus der Geschichte. Otkad smo 1986. započeli skupljanje (osam godina prije otvorenja muzeja), nabavili smo oko 400 000 predmeta. Mjesečno katalogiziramo između 500 i 1 000 novih predmeta. Muzejske zbirke organizirane su u 13 osnovnih kategorija i 67 potkategorija ili tipova predmeta. Pojedinačne skupine zbirki pod nadzorom su kustosa u Bonnu i Leipzigu.

b) Metode skupljanja: teorija i praksa

Nakon upoznavanja s Haus der Geschichteom, želim dotaknuti problem skupljanja građe navodeći tri teze Kevina Moorea, predavača muzeologije na Sveučilištu u Leicesteru i direktora Nacionalnog muzeja nogometa u Velikoj Britaniji.

Teza 1.: Kamenje priča, a predmeti pjevaju!²

Teza 2.: Potrebno je detaljnije razmotriti "teoriju materijalne kulture".³

Teza 3.: Postoji procjep između teorije skupljanja i prakse.⁴

Kamenje priča, a predmeti pjevaju!

Svi profesionalni skupljači svakako bi se složili s osjećajem izraženim u Mooreovoj metafori kamenja. Oni iz iskustva znaju da predmeti imaju moć privući, očarati, komunicirati i podučiti. Zašto bi inače Joschka Fischer (bivši njemački ministar vanjskih poslova), Helmut Kohl (njemački kancelar tijekom 16 godina) i poznati njemački pobjednik Tour de Francea Jan Ullrich darovali osobne

² Kevin MOORE: *Museums and Popular Culture*, London, 1997., str. 52. Teoretičari komunikacije poput Heinera Treinena bave se pitanjem "pjevu li predmeti ili pričaju" te ističu kako se to donosi na komunikacijske teorije samo u vrlo ograničenom opsegu. Cf. Heiner TREINEN: *Ausstellungen und Kommunikationstheorie*; u: HAUS DER GESCHICHTE DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND (ur.): *Museen und ihre Besucher*. Berlin, 1996., str. 60-71.

³ Kevin MOORE: L. c., str. 52-54.

⁴ L. c., str. 54.

⁵ Klaus WESCHENFELDER: *Museale Gegenwartsdokumentation - vorausseilende Archivierung*; u: Wolfgang ZACHARIAS (ur.): *Zeitphänomen Musealisierung*, Essen, 1990., str. 181.

⁶ O pregledu vidjeti npr. Anja SCHÖNE: *Alltagsgeschichte im Museum*, München, 1998., posebno str. 80-85.

sl.7. Osim u potrazi za tipičnim, u potrazi su i za neobičnim ili reprezentativnim predmetima za svake izbore. Izbori iz 1949. godine pokazuju bicikl s posterima kampanje koji vise s obje strane kotača.

sl.8. Muzejske zbirke pored tipičnih sadržavaju i vrlo neobične muzejske predmete koji odražavaju duh jednog vremena (fotoaparat skriven u knjizi).

odjevne predmete muzeju? U tim predmetima mora postojati nešto posebno za kustose i za posjetitelje.

Potrebno je detaljnije razmotriti "teoriju materijalne kulture"

Moram izvjestiti da su u Njemačkoj povjesničari tek u početnim fazama razvijanja teorije materijalne kulture.⁵ Općenito, teorijski je pristup uobičajeniji na području etnologije i antropologije nego na području povijesti.⁶ Ipak ću predočiti neka teorijska načela koja su temelj za moje razmatranje o zbirkama.

Postoji procjep između teorije skupljanja i prakse

Ta se teza odnosi na situaciju u njemačkim povijesnim muzejima, u kojima se osjeća raskorak između zamisli zbirke, tj. ideje u pozadini zbirke, i stvarnosti u pozadini zbirke, tj. stvarne nabave predmeta. Taj je jaz teško premostiv.

U drugom dijelu ovoga rada dotaknut ću pitanje teorije materijalne kulture i pokušati popuniti nedostatak teorije koji toliko muči Moorea. Treći će dio biti usredotočen na strategije skupljanja i pokazat će kako je moguće premostiti procjep između teorije i prakse.

II. Što možemo reći o teoriji materijalne kulture

Dobra se zbirka ne može izgraditi u teorijskoj praznini. Takva zbirka treba teorijsku podlogu. Okvir za to daje sljedećih pet pretpostavki.

a) Muzeji su dio kulturnoga pamćenja

Predmeti skupljeni u raznim institucijama, uključujući arhive i knjižnice, važan su dio kulturnog pamćenja. Muzeji također moraju preuzeti ulogu u oblikovanju kulturnog pamćenja. Prvi je korak u tome procesu jasna politika skupljanja predmeta utemeljena na muzejskom poslanju. Za Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland federalno zakonodavstvo određuje domete našega sadržaja.⁷ To nas poslanje razlikuje od ostalih skupljačkih institucija.

b) Histoire totale⁸

Povijesni muzeji bave se vrlo širokom problematikom, odražavajući mnoge značajke akademske discipline, bilo da su političke, ekonomske, svakodnevne, društvene, tehničke ili kulturne promjene. Rezultat toga je skupljanje vrlo različitih tipova ili kategorija predmeta. To su

⁷ Zakon o utemeljenju zaklade Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland od 28. veljače 1990., dopunjen 20. kolovoza 1996.; u: BUNDESGESETZBLATT 1996, Teil 1, Nr. 94, 28. kolovoza 1996., str. 1326.

⁸ Oko 1960. druga je generacija škole *Annales* svoje istraživanje, obilježeno usmjerenošću na interdisciplinarnost i strukturalne promjene, počela nazivati *histoire totale*. Povijesna perspektiva pritom se odnosi na uobičajene stvari, na one koje se ponavljaju s protekom vremena, na opće uvjete ljudskoga života koji su dugotrajni. François FURET: *Die Methoden der Sozialwissenschaften in der Geschichtsforschung und die "histoire totale"*; u: Pietro ROSSI (ur.): *Theorie der modernen Geschichtsschreibung*. Frankfurt a. M., 1987., str. 146-215.

9 Krzysztof POMIAN: *Der Ursprung des Museums, Vom Sammeln*, Berlin, 1988., str. 49.

10 Sociolog Alois Hahn, na primjer, već 1980. Alois HAHN: *Das Museum als Haus der Sammlung, Belehrung und Erbauung*; u: Werner GEBHART, Hans-Peter SCHREINER (ur.): *Stadt und Kultur*, Opladen, 1991., str. 85-102., posebno str. 87.

11 Krzysztof POMIAN: L.c., navedeno u Gottfried KORFF: *Zur Eigenart der Museumsdinge*; u: idem.: *Museumsdinge deponieren - exponieren*. Köln, Weimar, Wien, 2002., str. 140-145

12 Hermann LÜBBE: *Der Fortschritt und das Museum, Über den Grund unseres Vergnügens an historischen Gegenständen*. London, 1982., p. 2ff.; IBID.: *Zwischen Trend und Tradition, Überfordert uns die Gegenwart?* Zürich, 1981.

13 Aleida ASSMANN: *Erinnerungsräume, Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses*, München, 1999., str. 140.; Jan ASSMANN: *Kollektives Gedächtnis und kulturelle Identität*; u: idem., Tonio HÖLSCHER (ur.): *Kultur und Gedächtnis*, Frankfurt a. M., 1988., str. 9-19.; Gottfried KORFF: *Speicher und/oder Generator, Zum Verhältnis von Deponieren und Exponieren im Museum*; u: idem.: *Museumsdinge deponieren - exponieren*. Köln, Weimar, Wien, 2002., str. 167-178.

14 Gottfried KORFF, *Zur Eigenart der Museumsdinge*; u: idem.: *Museumsdinge deponieren - exponieren*. Köln, Weimar, Wien, 2002., str. 141.

15 Könenkamp već 1980. upućuje na etnološko stajalište da se skupljanje i izložbe moraju više međusobno preklapati, s tim da prevladavaju izložbe. Wolf-Dieter KÖNENKAMP: *Einführungsreferat zum Tagungsthema "Die Alltagskultur der letzten 100 Jahre - Überlegungen zur Sammlungskonzeption kulturgeschichtlicher und volkskundlicher Museen"*; u: Burghard R. LAUTERBACH, Thomas ROTH (ur.): *Die Alltagskultur der letzten hundert Jahre*. Berlin, 1980., str. 11.

16 Za sažeti pregled vidjeti Anja SCHÖNE: *Alltagskultur im useum*. Münster, 1998., str. 84.

visokoestetska umjetnička djela poput serigrafije *Willy Brandt* Andyja Warhola ili vrlo dojmljivoga, blistavog, crnog Mercedes-Benza, prvoga službenog automobila prvoga njemačkog kancelara Konrada Adenauera. No, tu su i "predmeti s prljavštinom", poput lonaca koje su ručno izradili ratni zarobljenici, ili pak komadići platna s uzorcima znoja političkih zatvorenika u NJDR-u koje je uhitila Državna tajna policija. Širina sadržaja i raspon različitih tipova predmeta oštro odvaja povijesni muzej od specijaliziranih muzeja poput umjetničkih muzeja, muzeja stripa itd.

c) Relikt

Čini se da postoji bezgranična količina predmeta koji su potencijalno "sabirljivi". Muzeji, međutim, ne mogu sve pohraniti, čak i kad bi to htjeli; mogućnosti pohrane su ograničene. Dakle, kao skupljači utvrđujemo kriterije ne bismo li odredili koji predmeti doista posjeduju one posebne odlike što ih čine vrijednima skupljanja i koji ih čine reliktima. Pomian, poznati poljski stručnjak muzeologije, govori o "semaforskim značajkama"⁹ predmeta, što znači da predmeti šalju posebnu poruku ili prenose određenu informaciju iz prošlosti u budućnost.

Pitamo se:

- je li određeni predmet tipičan ili reprezentativan za neko povijesno razdoblje ili tendencije;
- simbolizira li nešto posebno;
- je li jedinstven i po tome važan?

Posao je kustosa da odgovorno postavi ta pitanja i odgovori na njih.

Dodatak: Zbirke kao odgovor na složenu budućnost
Zašto društvu uopće trebaju zbirke?

Većina nas složila bi se da su zbirke odgovor na složenu budućnost¹⁰ i da naša potreba prikupljanja ostataka odražava "fragmentaciju sjećanja".¹¹ Mnogi bi se također složili s tezom švicarskoga filozofa Hermanna Lübbea da nelagodni osjećaj kako "vrijeme hita naprijed" stvara u nama potrebu da ga usporimo gledajući u prošlost kako bismo saznali tko smo danas. Drugim riječima, moderna vremena proizvode mnogo predmeta, mnogo više od prethodnih. Na primjer, vaši roditelji vjerojatno su imali samo jedan telefon kojim su se koristili deset ili više godina. Danas pogledajte u svoju torbu – u njoj ćete vjerojatno naći svoj treći mobilni telefon. Takav razvoj stvara gomilu ostataka. Tako današnje društvo gradi sve više i više muzeja – u Njemačkoj ih je do danas više od 6 000.

Spomenuo sam tri teorijska pojma kojima se vodimo u stvaranju zbirke: kulturno pamćenje, histoire totale i relik. Za muzeje, međutim, "stvaranje" zbirke znači "sužavanje" žarišta. Knjižnice i arhivi skupljaju prema načelu potpunosti; muzeji se jače usredotočuju na tematiku, oni su izbirljiviji obzirom na određenje sadržaja. Dva dodatna teorijska pristupa donose daljnju korisnu teorijsku orijentaciju za muzejskog sabirača.

d) Uloga muzeja: skupljati ili izlagati?

Neki će se složiti s Janom Assmannom, poznatim njemačkim profesorom koji se bavi pitanjima poput povijesnog pamćenja i uloge muzeja, a koji definira skupljanje kao "sveobuhvatno skladište kulture predmeta", a izlaganje kao "komuniciranje tekućih senzibiliteta".¹³ Drugi će se radije prikloniti Gottfriedu Korffu, profesoru etnologije iz Tübingena, koji skupljanje označava kao "inventar pohranjivanja i zaliha", a izlaganje kao "opri-sutnjivanje predmeta".¹⁴ Oba pristupa obuhvaćaju dva ključna poslanja muzeja: skupljanje i izlaganje.

Za svakodnevni posao skupljanja, kako ću objasniti kasnije u svojim opažanjima, ti naizgled odvojeni pristupi s možda različitim rezultatima doista bi se mogli spojiti za dobrobit cijeloga muzeja.¹⁵ Obje se aktivnosti moraju izvoditi koordinirano. Naravno, teme izložaba važna su sadržajna orijentacija za skupljače. A mi smo uspostavili tješnju vezu između skupljanja i određenih akademskih disciplina uključenih u to. Sve to nameće pitanje trebaju li zbirke biti više orijentirane prema muzeologiji – opažanja o materijalnom svijetu – ili prema relevantnim akademskim disciplinama – u primjeru našega muzeja, prema suvremenoj povijesti.

e) Dokumentiranje sadašnjosti umjesto skupljanja prošlosti

SAMDOK – ideja iznjedrena u Švedskoj 1980-ih dobar je primjer teorijskog pristupa "dokumentiranju sadašnjosti".¹⁶ U ovom pothvatu trenutačno sudjeluje osamdeset švedskih muzeja. Muzeji sudionici – svi s različitim zbirkama – postavili su sebi zadatak da dokumentiraju mnoge značajke suvremenoga švedskog svijeta rada.

Kriteriji zbirke jesu:

- suvremeni je predmet važniji nego povijesni (danas, ne jučer);
- svakodnevni je predmet važniji od zanimljivoga ili neobičnog predmeta;
- reprezentativni je predmet važniji od jedinstvenog predmeta.¹⁷

To novo pridavanje važnosti izuzetno je i vrlo važno za nas u muzeju suvremene povijesti. Ti kriteriji pokazuju da se niz prikupljenih predmeta – bilo da su to trodimen-

zionalni predmeti, fotografije, intervjui itd. – dopunjuju i međusobno kontekstualiziraju. Kad je riječ o povijesnim muzejima, pojedinačni predmeti mogu samo iznimno izraziti potpune promjene ili složene događaje u obliku pripovijesti. Umjesto toga, višestruki predmeti, dopunjeni audio-vizualnim medijima i tekstualnim objašnjenjima, trebaju se kombinirati na način koji stvara mogućnost da muzej postane masovni medij u sociološkom smislu.¹⁸ Muzejske zbirke moraju zadovoljiti te potrebe.

III. Strategije skupljanja

Nakon ustanovljenja neke teorijske podloge, prijedimo na svijet prakse. Prvi je korak u tome shvaćanje da muzejske zbirke moraju biti prilagođene muzejskome poslanju. Prisjetimo se: muzeji trebaju biti "dijelom kulturnoga pamćenja". U sljedećim promišljanjima naglasak je na riječi *dio*: svaki muzej mora imati jasno određeno poslanje. Zbirke se moraju pridržavati toga, osobito zbog smanjenoga javnog financiranja: sadržaj zbirke mora biti preciznije koordiniran i određen. Muzeji suvremene povijesti trebali bi biti bolje povezani, osobito u Njemačkoj, gdje je većina muzeja organizirana unutar regionalnih ili općinskih struktura.

Haus der Geschichte ima ovlasti da bude izložbeni, dokumentacijski i informacijski centar za povijest podijeljene i ujedinjene Njemačke. Naša je zadaća time i kronološki i geografski određena. Ipak, prema anglo-američkoj praksi potrebna je preciznija "politika skupljanja" ne bi li se izbjegla proizvoljnost u odnosu prema sadržaju. U tom smislu, razvili smo niz metoda koje čine našu strategiju prikupljanja građe. Predstaviti ću ih na sljedeći način.

Dimenzije skupljanja

a) Izložbe kao poticaji za skupljanje

Prvi je korak za povijesni muzej da se odredi tematika i odaberu teme koje će biti predstavljene. Sadržaj stalne izložbe Haus der Geschichte – njemačka povijest od 1945. do danas – osigurava glavni okvir za našu praksu skupljanja. Ona je razrađena u suradnji sa stručnjacima za suvremenu povijest.¹⁹ Predmeti su bili i bit će skupljeni prema temama stalne izložbe. Novi, zanimljivi predmeti bit će nabavljeni, uključeni u zbirke i izloženi.

Neprekidno kustosko istraživanje u vezi s temama stalne izložbe također određuje način prikupljanja građe. Promotrimo primjer izborne kampanje za Bundestag od 1949. Strategija skupljanja definira potrebu naručivanja svih izbornih materijala, redovito i sustavno, od svih političkih stranaka. To je postala rutina za nas u Haus der Geschichte. Stalna izložba predstavlja tipične elemente poput postera, slogana i rezultata. Osim za "tipičnim", u potrazi smo i za neobičnim ili reprezentativnim predmetima za svake izbore. Na primjer, izbori iz 1949. pokazuju bicikl s posterima kampanje koji vise s obje strane stražnjih kotača: na prvi pogled promatrači razumiju improviziranu prirodu kampanje u poslijerat-

sl.9. -11. Muzejske izložbe u Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland u Bonnu.

sl.12. Haus der Geschichte je sakupio jednu od najopsežnijih i najznačajnijih zbirki političkih karikatura koje se odnose na suvremenu njemačku povijest.

noj Njemačkoj. Izborna scena iz 1956. prikazana je, među ostalim, pomoću poštanskoga sandučića koji simbolizira prvo glasovanje poštom. Nedavno, 2002. godine, nabavili smo dijelove studijske opreme za prvu televizijsku kampanju u njemačkoj povijesti između dva glavna kandidata. Bilo je to prvi put da tadašnji kancelar Gerhard Schröder sudjeluje u televizijskoj raspravi s protukandidatom, bavarskim premijerom Edmundom Stoiberom. Za buduće izborne kampanje planiramo preuzeti internetsko predstavljanje stranaka.

Dodatak: Tipovi predmeta za narativni stil izložbe

Tijekom godina razvili smo potpunije shvaćanje predmeta koji su posebno prikladni za narativnu vizualizaciju povijesti. Naučili smo da su političke karikature, na primjer, vrlo učinkovite za vizualiziranje teme za posjetitelje, koju je inače gotovo nemoguće opisati. Stoga je Haus der Geschichte izgradio jednu od najopsežnijih i najznačajnijih zbirki političkih karikatura koje se odnose na suvremenu njemačku povijest. Zanimljiva je posljedica te skupljačke strategije da smo danas u mogućnosti razviti cjelovite povremene izložbe koristeći se samo jednom kategorijom predmeta. Naše iskustvo sa skupljanjem političkih karikatura pokazuje da skupljački i izložbeni muzej tvore dijalektičko jedinstvo – a nisu disjunktivni, što bi se očekivalo prema teorijskim promišljanjima. Također, izgradnjom izuzetno važne zbirke pridonosimo stvaranju "kulturnoga pamćenja", još jednoga teorijskog pojma koji smo već spomenuli.

Da se vratimo glavnom tijeku izlaganja: *histoire totale*, sada u kontekstu povremenih izložaba. Koristimo se povremenim izložbama ne bismo li se usredotočili na posebne varijante tema, što nam dopušta da

17 SAMDOK-Bulletin 30 (Mai 1985), str. 2-4.; Britt BOGREN-EKFELDT: Samtisdokumentation: SAMDOK-Gegegenwartsdokumentation in Schweden; u: Museumsmagazin 5, str. 68-74. Za pregled o Njemačkoj vidjeti Klaus WESCHENFELDER: Museale Gegenwartsdokumentation - Vorseilende Archivierung; u: Wolfgang ZACHARIAS (ur.): Zeitphänomen Musealisierung, Das Verschwinden der Gegenwart und die Konstruktion der Erinnerung, Essen, 1990., str.180-188.

18 Heiner TREINEN: Ausstellungen und Kommunikationstheorie; u: HAUS DER GESCHICHTE DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND (ur.): Museen und ihre Besucher, Berlin, 1996., str. 60-71., posebno str. 66.

19 HAUS DER GESCHICHTE DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND (ur.): Erlebnis Geschichte, Wemding, 2003.

sl.13. S ulice u muzej: osim skupljanja muzejskih predmeta za izložbe u muzeju se potiče i skupljanje predmeta vezanih uz svakodnevna događanja, a koja smatraju važnima za njemačku povijest, npr. Svjetsko nogometno prvenstvo (FIFA 2006).

Kustosi muzeja drže plakat na kojemu piše službeni slogan prvenstva u nogometu *Die Welt zu Gast bei Freunden* (Vrijeme je za sklapanje prijateljstva).

Korištenje izložbama kao okvirom za skupljanje čini umrežavanje informacija između izložaba, zbirki i dokumentacije još važnijim. Skupljanje ne znači samo nabavljanje predmeta, nego i opisivanje, dokumentiranje i kontekstualiziranje korištenjem svih mogućnosti moderne informacijske tehnologije.

20 Početna stranica Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland: www.hdg.de

22. kolovoza 2006.: izložbe - privremene izložbe.

21 Dietmar PREISLER: Integriertes Museumsmanagementsystem im musealen Arbeitsprozess; u: HAUS DER GESCHICHTE DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND (ur.): Informationstechnologie im Museum, Bonn, Berlin, 1999., str. 129-141.

22 Lübke naziva umjetnost ili znanost predviđanja buduće recepcije našega vremena precepcijom. Taj termin, izvorno namijenjen vođenju arhiva, mogao bi se također prilagoditi skupljanju suvremene povijesti u muzejskoj praksi. Hermann LÜBBE: Im Zug der Zeit, Verkürzter Aufenthalt in der Geschichte, Berlin, 1992., posebno str. 191.

23 Dietmar PREISLER: Sammlungskonzeption des Hauses der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland, Modernes Museum und Informationsgesellschaft; u: Handbuch Kultur-Management, Stuttgart, 1999. (Loseblattsammlung; Ergänzungslieferung Nr. 32), Sektion C 1.8., str. 1-19.

produbimo i proširimo svoju usmjerenost na sadržaj.²⁰ Naša je strategija skupljanja za povremene izložbe analogna onoj za stalnu izložbu. Kritičari bi mogli reći da to vodi slučajnom i nasumičnom prikupljanju, da taj pristup nije dovoljno sustavan. Odgovorio bih sljedeće: izbor tematike za povremene izložbe stajalište je o tematici koja je važna za nas danas. Ako povremene izložbe i njihovi predmeti doista odražavaju naše vrijeme, oni će pobuditi zanimanje budućih naraštaja. Budući povjesničari i drugi promatrači tumačit će naše današnje vrijeme s dvostrukim zadovoljstvom. Prvo, bit će u stanju prepoznati koje su teme 2006. godine bile važne za kulturno pamćenje našega vremena. Drugo, moći će analizirati te povijesne teme na temelju predmeta koji su prikupljeni, dokumentirani i sačuvani za zbirku.

Korištenje zbirkom kao odrednicom za skupljanje nosi određene probleme. Tematske izložbe sa snažnom "narrativnom" kvalitetom i dizajnom, tj. kontekstualiziranje predmeta njihovim postavljanjem u scenarije zahtijeva intenzivno korištenje izvora. U našem primjeru, do pet kustosa i istraživača i po dvije godine radi na planiranju povremene izložbe, uključujući razvoj ideje, pisanje objašnjenja, istraživanje medijskoga materijala. Sa stajališta proračuna i zbirki, logično je da ulaganje toga opsega u povremenu izložbu dovede do nabave zanimljivih predmeta. U prosjeku 50 % predmeta na povremenoj izložbi potječe iz naših postojećih zbirki, ili su to predmeti koje dobivamo posebno za izložbu. Budući da imamo dvije do tri velike izložbe u godini na obje muzejske lokacije – u Bonnu i u Leipzigu – možete shvatiti kolika količina predmeta redovito dolazi u naše zbirke putem "instrumenta" izložaba. Učenje na temelju izložaba znači učenje za zbirke.

Korištenje izložbama kao okvirom za skupljanje čini umrežavanje informacija između izložaba, zbirki i dokumentacije još važnijim. Skupljanje ne znači samo nabavljanje predmeta, nego i opisivanje, dokumentiranje i kontekstualiziranje korištenjem svih mogućnosti moderne informacijske tehnologije. U Haus der Geschichte razvili smo bazu podataka (Integrated Museumsmanagement System IMS)²¹ koja nam omogućuje da organiziramo logistiku predmeta između podataka o predmetu, njegovu kretanju, objašnjenja i medija. Slično SAMDOK konceptu, primjenjujemo zamisao o kontekstualizaciji svojim IMS-om dokumentirajući izložbe prema profesionalnim standardima. Sustavom informacijske tehnologije povezujemo predmete, objašnjenja, audio-vizualne medije i grafičke elemente. Moderni pristup znači da to činimo dugoročnim pohranjivanjem uz pomoć digitalnih izvora.

b) Dokumentiranje sadašnjosti

Kako pokazuje naš primjer skupljanja predmeta o saveznim izbornim kampanjama, određene se teme mogu predvidjeti i prikupljati sustavno. Postoje mnogi drugi primjeri, kao što su predmeti koji se odnose na proteste (transparenti iz štrajkova i demonstracija) ili

tinejdžerske i mladenačke kulture (odjeća koju su nosili sudionici *ljubavne povorke*).

Osim toga, i osim skupljanja za izložbe, razvili smo poseban skupljački pristup za tekuće događaje koje smatramo važnima za našu povijest.

Na primjer, naši su kustosi ustanovili aktivnosti vezane za "izvandržavne aktivnosti saveznih vojnih snaga" kao primjer nove međunarodne uloge ujedinjene Njemačke. Tako zbirke mogu imati predviđajuću ulogu za moguće buduće izložbe.²² Tematika i predmeti izuzetno su razrađeni (*histoire totale*) i omogućuju nam da stvorimo cjelovite izložbe koje vizualiziraju mnoge različite teme. Na primjer, prikupljamo predmete o temi *Afganistan*, koji se odnose na vodeću ulogu Njemačkih oružanih snaga u izgradnji zemlje, *Landserromantik*, tj. posebni svijet i svijest vojnika, uloga generala von Buttlera, prvoga njemačkoga glavnog zapovjednika u Afganistanu te vojničkoga života. Drugi je primjer skupljanja vezan za Svjetsko nogometno prvenstvo 2006. ili za Svjetski dan mladih godinu prije toga. Tu zamisao nazivamo s *ulice u muzej*.

c) Skupljanje prema tipu predmeta

Treći je oblik naše skupljačke politike prikupljanje građe prema tipu predmeta; taj pristup jače odražava pristup materijalne kulture prema pristupu akademskog polja "povijesti" ili djeluje kao dodatak njemu. Zbirke u Haus der Geschichte podijeljene su u 67 skupina. Naša namjera, međutim, nije to da sačuvamo sveobuhvatnu riznicu kao zbirku materijalne kulture u 21. st.; više smo željeli razviti korisne i uporabljive metode organiziranja predmeta koje vode do odrednica zbirki.²³ Dopustite da to objasnim na primjerima naše zbirke fotografija i igara. Fotografije koje dokumentiraju tekuće događaje mogu se uglavnom naći u agencijama, dakle mi ih ne skupljamo. Koji su naši kriteriji?

- Skupljamo fotografije visoke estetske kvalitete koje odražavaju neki oblik suvremene povijesti (kao u radovima Hilmara Pabela, Willa McBridea, Barbare Klemm ili Regine Schmecken).
- Tražimo fotografije koje se odnose na osjetljiva društvena pitanja kao što su siromaštvo ili dnevna rutina radničke klase (Mehmet Ünal, Edward Serotta).
- Također prikupljamo manje fotoserije i fotopro-

jekte, npr. dokumentaciju Erne Wagner-Hehmke o Parlamentarnom vijeću u Bonnu, što je povijest nastanka našega ustava.

- Fotografije mogu biti "ikone" koje dokumentiraju neki povijesni trenutak, a istodobno simboliziraju nešto veće: Peter Leiningov, *Skok Konrada Schumana preko granice* ili Jevgenij Čaldejeva, *Zastava Crvene armije vijori nad Reichstagom u Berlinu 1945.*
- Također prikupljamo zanimljive portrete ili komparativne studije važnih povijesnih figura, npr. fotografije kancelara Kohla i Schrödera Helmuta Newtona, koji je poznatiji kao fotograf aktova.
- Konačno, skupljamo amatersku fotografiju koja odražava dnevni život, npr. fotoalbume. Ti albumi često dopunjuju trodimenzionalne predmete s putovanja ili izleta, proslava i obiteljskoga života i pomažu u njihovu kontekstualiziranju.

Dopustite da vam navedem još jedan primjer vezan za našu zbirku igračaka i igara. Za tu zbirku vrijede četiri temeljne pretpostavke.

- Predmeti moraju biti reprezentativni za svoje vrijeme. Na primjer, društvena igra *Bombardiranje Engleske* simbol je ratnoga razdoblja u Hitlerovoj Njemačkoj; kompjutorske igre simboliziraju internetske 1990-e.
- Prikupljamo igre i igračke koje imaju jasnu političku notu, npr. kartaške igre s licima političara ili igre koje su bile reklamni pokloni u političkim kampanjama.
- Igre mogu odražavati društvene promjene ili uzorke, npr. mnoge od njih oponašaju uspješne televizijske kviz-programe.
- *Igra godine* također čini dio te zbirke.

IV. Zaključak – kvaliteta predmeta

Haus der Geschichte kao muzej suvremene povijesti pridonosi zajedničkome kulturnom pamćenju, ali na selektivan način. Primjenjujući ideje koje je razradio američki sociolog muzeja Harris Shettel²⁴, mi – skupljači – naučili smo ocjenjivati predmete na temelju njihove moći privlačenja, zadržavanja i komuniciranja. Primjena tih kriterija pomaže nam da izoštrimo svoje procjene predmeta i da se bavimo funkcijom relikta u muzejima.²⁵ Imaju li predmeti u muzejima svoju jedinstvenu kvalitetu glede suvremene povijesti, u usporedbi s klasičnim povijesnim izvornim materijalima?

Dopustite mi da preformuliram početno pitanje: Pjevaju li predmeti drukčije od klasičnih, povijesnih izvora? Mislim da je odgovor jasan: muzejski predmeti isijavaju auru, imaju emocionalne kvalitete, obraćaju se osjetilima, trebaju samodostatnu interpretaciju suvremene povijesti te se moraju procjenjivati po svojem učinku na posjetitelje.²⁶

To kustosima pokazuje put za trajnu i blisku suradnju s njihovim zasebnim akademskim disciplinama, muzeologijom, tj. materijalnim svijetom i obrazovanjem.

Primljeno / Received: 8. svibnja 2006.

Prijevod s engleskog jezika / Translation: Jelena Šesnić

METHODS OF COLLECTING IN A GERMAN NATIONAL MUSEUM OF CONTEMPORARY HISTORY (HAUS DER GESCHICHTE DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND)

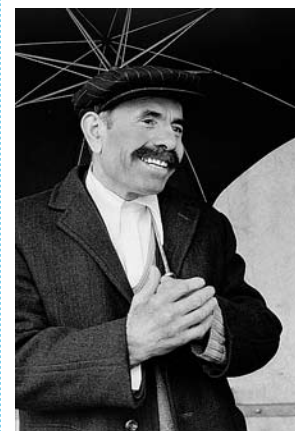
Collecting is the heart of museological work. It is the answer to a complex future and reflects the fragmentation of remembrance. The Haus der Geschichte as a museum of contemporary history contributes to a collective cultural memory. A good collection, however, cannot be built in a theoretical vacuum. More reflection on a "theory of material culture" is needed. Three theoretical approaches guide us in building collections: cultural memory, *histoire totale*, the relic.

Building a collection requires a narrowing of focus. Museums should have a clear collection policy based on the institutional mission. Collectors establish criteria to determine which objects really have those special qualities that make them worth collecting and that make them relics.

A spectrum of methods comprises the collecting strategy of the Haus der Geschichte. First, the museum has developed a special collecting approach for important current events, called "from the street into the museum". Second, the content of the permanent and temporary exhibitions provides the main framework for collection practice. Using exhibitions as guidelines for collecting makes information networking between exhibitions, collections and documentation all the more important. A third aspect of the collection strategy is to collect by object type.

Methods of collecting in a Museum of contemporary history strongly reflect the material culture approach, more so than the approach cultivated by academic style history.

sl.14. Muzej posjeduje vrlo zanimljivu zbirku fotografija čije se skupljanje temelji na nekoliko kriterija: skupljaju fotografije visoko estetske kvalitete, fotografije vezane uz osjetljiva društvena pitanja kao što su siromaštvo ili dnevna rutina radničke klase, zanimljive portrete, amatersku fotografiju...

24 Harris H. SHETTEL: An evaluation of existing criteria for judging the quality of science exhibits; u: Curator, Vol. 11, 2 (1968), str. 137-153.

25 Vidjeti poglavlje Relikt.

26 Hermann SCHÄFER: Besucherforschung im Haus der Geschichte; u: HAUS DER GESCHICHTE DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND (ur.): Museen und ihre Besucher, Herausforderungen in der Zukunft, Berlin 1996., str. 143-155.